STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02004

DER BOBES OYTSER

Miriam Ulianover

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מרים אולינאָווער

דער באָבעס אוצר

דעם דאָזיגען ספר האָט אָפּגעדרוקט דער
ספרים־האַנדעל „האחים לעווין־עפּ־
שטיין און שותפים" אין דער שטאָדט
וואַרשאַ אין דעם יאָהר ה"תרפ"ב

PRINTED IN POLAND

דער זכות צו איבערזעצן
דעם ספר געהערט דער מחבר׳־
טע / שער בלאט געמאכט
פון יוסף זיידענבייטעל / גע־
זעצט ביי ש פרופעס און י. זע־
צער אין ווארשא לעשנא
6 / געדרוקט אין א צאהל
פון 2000 שטיק, אין דעם 50
אויף בעזונדערן פאפיר, אין
דער אייגענער דרוק פון
דעם ספרים־האנדעל:

אינהאַלט

הקדמה פון דוד פרישמאַן

דער באָבעס אוצר

* * * ג

פוטערן-ברויט ה

הבדלה-וויין 6

אַ סגולה ז

דאָס קאַרשעלע 8

דאָס נייע קליידעלע 10

די חלות י"ג

די הבטחה 14

דער באָבעס זעהונג י"ז

מזל-טוב! 20

אין הויף 22

דער אַלטער סידור 24

אַנטיקעלעך 26

דער קדיש כ"ז

אַ מאַמע ג'האַט

קדישים דריי... כ"ט

דעם קמצנ'ס שטוב 30

דעם חזנ'ס בענקשאַפט 32

אַ שבת גרויל 34

דעם זיידעס שבועה ל"ה

נאָך תשעה-באב ל"ז

צום „בעשוי". 40

אַ פריה-מאָרגען 42

דער נאַשער מ"ה

פריהלינג-שבתים מ"ז

די שבת-ליכטעלעך 48

די ברכה 50

אין דער פרעמד נ"ג

אַ בריוועלע דער באָבען נ"ה

דער שלוקערץ 58

דײַן לעבען 60

דאָס יאַגדע־פּלעקעל 62

די צוואה 64

אָבגעהויבען ליגט
די באָבע... 66

דאָס רינגעל 68

גוט־וואָך! 70

כלה־יאָהרען

וואַלד־מײדעל 74

בײַם טײַטש־חומש. 76

אסתר המלכה 78

פאַר דער טיר. 80

דאָס רויטע קלײדעל 82

דאָס טירעל 84

חלומות 86

אין בעקער־שטוב 88

איבער נאַכט 90

אויף שוואָמען צ״א

בריוועלעך 94

דאָס בעגעגניש צ״ה

דער טשאָלענט־גאַנג צ״ז

בײַנאַכט צ״ט

דאָס ליד פון
קוימען־קעהרער ק״א

אַ בריוועל ק״ג

צווישען דעמערן, צווי־
שען טאָגען... 106

אַ היימיש בריוועל 108

די מאַמע קי״א

ערב־פסח קי״ג

מזכיר נשמות. 114

איז עס נישט ווי אַ וואונדער? — אַרום אונז ווייזט אונזער ניי=
יודישע פּאָעזיע גראָד איהרע קונץ=שטיק: זי שיט מיט פייערווערק,
שפּרינגט דורך רייפען, באַלאַנסירט מיט פודיגע געדאַנקען=געוויכטער,
קראַצט גאָלד=מטבעות אַראָב פון דער זויל פון איהר פוס און פּראָ=
דוצירט זיך אין מערקווירדיגע וואָרט= און ריים=עקוויליבריסטיק, און
נישט נור זי מאַכט=מיט אַלע יענע נייע מאָדעס, וועלכע זענען יעצט
גראָד גאַנגבאַר אין דער וועלט=ליטעראַטור, נאָר אָפט וויל זי גאָר
זיין אייראָפּעאישער ווי אייראָפּאַ און זי מאַכט עס נאָך טויזענד מאָל
קונציגער — און אין מיטען דערין, אין מיטען דעמדאָזיגען אויער=פער=
טויבענדען טומעל, בעווייזט זיך אומפערהאָפט, איינזאם אין דער זייט,
אַ פּאָעטיש טאַלענט, אַזוי קערניג און אַזוי עכט און אַזוי — יודיש.
פון וואַנען האָט זיך גענומען דערדאָזיגער עכטער טאָן?

מרים אולינאָווער, די יונגע דיכטערין, נעהמט איהרע שטאָפען
פון — דער באָבעס אוצר. איהר „ליעב באָבעשי" האָט איהר אין פער=
חלומ'טע קינדער-יאָהרען, אין וואונדערבאַרע מיידעלשע טעג און זיסע
מיידעלשע נעכט, מעשות און ווערטלעך און פאָלקס=טראַדיציעס איבער=
געגעבען, אַלץ דאָס, פון וואָס אַ פאָלק רעדט און גלויבט און חלומ'ט,
און דאָס אַלץ איז אַריינגעפאַלען אין די פאַלטען פון אַ האַרץ, און
דעריבער זענען שפּעטער די ליעדער געוואָרען אַזוי האַרציג.

אין אַ שטילען ווינקעלע איז זי געזעסען פאַר מיר, אין אַ גאָט=
געקושטען זומערדיגען פריהמאָרגען, און האָט זיי מיר געלייענט. און=
גלויביג און מיט אַ היבשען חלק בעהאַלטענעם שפּאָט האָב איך מיך
צום הערען אַוועקגעזעצט: איך קען שוין דאָס, און ווייס, וואָס עס קומט
דערפון געוועהנליך אַרויס. באַלד אָבער האָב איך געהאַט פערגעסען

דאָס שפּאָטען און פערגעסען די לײַנערין און פֿערגעסען די באָבעשי און פֿערגעסען, אַז אײגענטליך װערען דאָ לידער געלײענט, און מיר איז געװאָרען עפּיס אַזױ װאַריִם אַרום דעם האַרץ, און געגלױבט האָב איך פּלוצלינג, אַז רעדען רעדט צו מיר דאָס מױל פֿונ׳ם פֿאָלק. און דאָס, װאָס אַ פֿאָלק רעדט, אָדער דאָס, װאָס װערט גערעדט פֿונקט אַזױ װי דאָס פֿאָלק, דאָס איז אַ ל ע מ אָ ל עכט. אַלץ איז עפּיס אַזױ אײנפֿאַך און פּראָסט — כמעט אַזױ װי דאָס לעבען אַלײן. נישט פֿון אַ פּיעראָ און אַ קאָלאָמבינע זינגט זיך אין דידאָזיגע לידער — דען װי שען און װי מאָדערן דאָס זאָל נישט זײַן, פֿיהלט זיך באַלד, אַז דאָס איז נאָכגעמאַכט און אַז מיר האָבען דאָס שױן עפּיס ערגעץ-װאו-אַנדערש געלײענט. נישט פֿון כריזאַנטעמען און היאַצינטען און טהױ-ראָזען רעדט זיך מיט אונז — דען װי דאָס זאָל נישט זײַן יעצט אין דער מאָדע, װײס מען באַלד, אַז דאָס װאַקסט נישט אין אונזער גאָרטען און אַז מיר ציקלען זיך נור מיט געבאָרגטע װערטער. מרים אולינאָװער זינגט פֿון אַ „פּוטער-און-ברױט" װעלכעס איז אַראָבגעפֿאַלען אױף דער ערד: „אַ סימן, מײַן לעבען, אַ סימן, מײַן קינד, דער חתן איז ערגעץ-װאו הונגעריג אַצינד". זי זינגט פֿון „הבדלה-װײַן" און װי אױך דאָס מײדעל װיל טרינקען פֿון איהם: „טרינקען אַלע פֿון הבדלה, טרינק איך אױך אַ טראָפּען װײַן", אָבער די באָבעשי װאָרנט זי, „אַז פֿון טרינקען פֿון הבדלה, קריגט אַ מײדעל באַלד אַ באָרד", און זי טאַפּט זיך אַלץ בײַ דער געמבע. זי זינגט פֿון אַ קלײן קאַרשעל „אױף דעם לינקען בעקעל מײַנעם", און פֿון אַ נײַ קלײדעל, װעלכעס פֿאַלטעװעט זיך, װײַל „נישט בעצאָהלט דעם בעל-מלאכה האָסטו שנײַדער-לױן". זי זינגט פֿון „חלות" און אַז „װער עס פֿױלט זיך פֿלעכטען חלות, פֿלעכטען װעט אַ גרױיען צאָפּ", אָדער פֿון אַ „מזל-טוב": „גיסט זי אײַן אַ גלעזעל װאַרמס, כשר-קלאָרען שבת-טהײ", אָדער פֿון אַן „אַלטען סידור" און פֿון „אַ קדיש", פֿון „חזנ׳ס בענקשאַפֿט" און פֿון „זײדענס שבועה", פֿון „פֿריהלינג-שבתים" און װי זיס און מחיה׳דיג דאָס װינטעל איז, און אַז „דער װינד האָט הײַנט מורא צו בלאָזען, די שבת-ליכט זאָלען נישט שמעלצען", און פֿון „רינגעל" זינגט זי. װעלכעס די יודישע טאָכטער טראָגט און

גאָר עס נישט אַראָבנעהמען פונ'ם פינגער „סיידען אַז דו וועסט זיך וואַשען" — זי זינגט דאָס גאַנצע יודישע לעבען, די גאַנצע פרייד און די גאַנצע לייד פונ'ם מיידעל.

טיילמאָל הערט זיך אויך אַ מאָדערנער מאָטיוו. און אויך דער־דאָזיגער ווערט עפּיס מערקווירדיג ענג צוזאַמענגעפלאָכטען מיט'ן יודישען פאָלקס־בילד, למשל „אַ שבת־גרויל":

שטום געלעגען איז אַ מידער
שבת־פרידען אומעטום,
אין דער לופט אַ שבת־ניגון
איז געגאַנגען ציטריג אום.

פּלוצלינג בלאָזט אַ ווינד אַ קאַלטער,
ס'וואַקסט אַ יאָמער, גרויס, אַלץ גרעסער:—
ס'האָט אַ יוד געקוילעט ס'ווייבעל
מיט דעם שבת־מוציא־מעסער!

טיילמאָל קומט אויך דאָס היינט־צייטיגע ליעד, און אינ'ם מויל פון דער יודישער טאָכטער קלינגט עס עפּיס גאָר אַנדערש: ריינער און צנועה'דיגער. „איבערנאַכט" הייסט עס:

וואָס האָט זיך דאָס מיט מיינע האָר געמאַכט?
געשעהן אַ וואונדער פּלוצים איבערנאַכט:

געוועזן אַ קנויל אַ בלאָנדער, שווער און האַרט, —
און היינט מיט־איינמאָל גלאַנציג, גלאַט און צאַרט!

געוועזן אַ פלאָנטער, קורץ, געדיכט און ווילד, —
און היינט צעפלאָסען ביז צום קנעכעל מילד,

און היינט ווי גאָלד צעשמאָלצען און צעגליהט —
די האָר, וואָס האָבען אויף דיין האַרץ גערוהט!

אָבער אין שענסטען איז זי, ווען זי בעזינגט איהר „אַנטיקעל”— דעם אוצר, וועלכען, ווי עס שיינט, זי האָט אַלץ צו פֿערדאַנקען:

אַנומעלט האָבען מיידעלעך דריי, שעניקע ווי גאָלד,
מיט טייערע אַנטיקעלעך זיך זאַלבעדריט געפּראָהלט:
„איך האָב אַ שטערען=טיכעלע — האָט איינע זיך בעריהמט —
נאָך פֿון מיין עלטער=באָבעשי, געקעסטעלט און געבלימט”.

„איך האָב אַ ציטער=נעדעלע — די צווייטע האָט שטאָלצירט —
נאָך פֿון מיין עלטער-באָבעשי, מיט דימענטלעך פֿערצירט”.
און נאָר דאָס דריטע מיידעלע האָט שטיל אין זיך געלאַכט
און שטיל דאָס שויבען=טירעלע פֿון אַלקער אויפֿגעמאַכט:

„דאָס טייערסט'ע אַנטיקעלע פֿערמאָג איך איינע נאָר —
די עלטער-באָבעשי אַליין פֿון איבער הונדערט יאָהר!”

עס שמעקט פֿון דידאָזיגע לידער עפּיס אַרויס, וועלכעס איז אונז אַזוי בעקאַנט און אַזוי היימיש, און וועלכעס מיר האָבען, וואַנדערנדיג פֿאַרביי פֿרעמדע גערטנער, כמעט שוין אינגאַנצען פֿערגעסען, און צו וועלכען עס ציהט אונז פֿאָרט אונבעוואוסט. עס איז נישט מי=יודע וואָס; נישט אַ לאָטאָס-בלום פֿון די ווייטע ברעגעס ביים גאַנגעס איז עס, נור אַן'איינפֿאַכער, צנועה'דיגער ריח פֿון אַ זילבערנעם בשמים=ביקסעל, וועלכעס מיר האָבען ירושה גענומען פֿון עפּיס אַ זיידע. עס הויבט פּלוצלינג אָן צו גלאַנצען און צו בלינקען פֿאַר אונזערע אויגען דאָס בלאַנק=בלינקע, פֿריש=שמעקעדיגע, ציכטיג=ליינענע טישטוך אויף דער מאַמעס שבת'דיגען טיש, דענסמאָל ווען די זילבערנע שבת=רעהרען לייכטען און חלומות נעהמען אונז אַרום. עס הויכט אונז אין פּנים אַריין די אַטמאָספֿערע פֿון עפּיס אַ ווייטען, ווינטערדיגען חנוכה=אָווענד אין'ם קליינעם שטעדטעל ביי אַן'עלטער-זיידע, און פֿון עפּיס אַ ווייטער= ווייטער פּורים=סעודה אין אונזערע ליכטיגע קינדער=יאָהרען ביי אַן'עלטער=פֿעטער. ווער געדענקט עס נאָך היינט? ווער פֿיהלט עס נאָך היינט?

וואַרשאַ, אין יוני 1920.

דוד פֿרישמאַן.

דער באָבעס אוצר.

* * *

ווען כ'האָב פון ליבען שטעדטעלע
פערטרויערט זיך געשיידט,
האָט מיר דער זיידע ביז צום טייך
געגעבען דאָס בעגלייט;
די פריהלינגס־זון האָט אויפגעשיינט,
דער הימעל זיך צעבלויט,
דער זיידע האָט ביים שייד־וועג מיר
אַ בריוועל אָנגעטרויט.

פערלאָרען האָב איך איהם, דעם
בריעף, און געהאַרום פערקלעמט:
אַ שפּאַס—אָהן יחוס־בריוועלע צו בלייבען
אין דער פרעמד!

ווער וייס, צי ס'ליגט נישט ערגעץ

דאָרט מיט זאַמד און שטויב בעדעקט,
צי זענען מיינע אָבות נישט געוואָרען
אויסגעמעקט...
די פריהלינגס־זון האָט שטיל און מילד
קיין מערב זיך גערוקט, –
עס וואַקסט, עס שטייגט מיין בענקעניש,
כ'געדה שיער פאַר צער נישט אויס –
וואו איז דאָס יחוס־בריוועלע פון
אונזער אַלטען הויז?

פוטערן־ברויט.

ווען ס׳פיטערן־ברויט פאַלט אויף דער ערד מיר אַראָב,
דאָ נעמט זיך צעשאָקלען דער באָבעשיס קאָפּ:
— „אַ סימן, מיין לעבען, אַ סימן, מיין קינד,
דער חתן איז ערגעץ־וואו הונגע׳ריג אַצינד״.

אָ, ווידער זעהן וואָלט איך דער באָבעשיס קאָפּ
זיך שאָקלען, ווען ס׳פוטערן־ברויט פאַלט מיר אַראָב,
דער באָבעשיס חנ׳דעל, אין שטערן דעם קנייטש,
צו הערען דעם ליבען, דעם היימישען טייטש!

הַבְדָלָה-ווײַן

טרינקען אַלע פֿון הַבְדָלָה,
טרינק איך אױך אַ טראָפּען װײַן,
מאַכט די באָבע צערטלעך-ערנסט:
— „קינד-לעב, זאָלסט געװאָרענט זײַן,

אַז פֿון טרינקען פֿון הַבְדָלָה
קריגט אַ מײדעל באַלד אַ באָרד —
אַזױ שטעהט עס אָנגעשריבען
אין דעם ספרים-שענקעלע דאָרט“.

פֿאַל איך אונטער מיר פֿאַר אֵימָה,
טאַפּ איך ס׳גאָמבעלע בײַם עק:
גאָט צו דאַנקען!... װײך און מײדעלש...
אױסגעשפּיצט נאָר בלױז פֿאַר שרעק.

אַ סגולה.

ווען אַמאָל אויף מיידעל־אויגען
איז געווען זאַנ׳אונטערגאַנג,
נעהמט די באָבע פון איהר מַחזור
שנעל אַרויס אַ וואונדער־זאַנג:

„שפּייז מיט גערשטענדלעך אַ הינדעל
ווען אין שטאָדט אַ הונגער הערשט, —
וועלען, קינד־לעב, דיינע אויגען
אייביג זיין בעהיט פון גערשט“.

אָפשר האָסטו, באָבע מיינע,
אין דיין מַחזור סגולות מעהר?
מעמער קאָנסטו ס׳אויג פערהיטען
פון אַ גרויסער, הייסער טרעהר?

דאָס קאַרשעלע.

„זאָג מיר, באָבעלעב, דו קלוגע,
זאָג מיר, באָבעלעב, דו שענע:
זאָג, פון־וואַנען עס האָט גענומען
זיך דאָס קאַרשעלע, דאָס קליינע,

אויף דעם לינקען בעקעל מיינעם?
יעדער נעהמט מיך אויף די ציינען,
מיידלעך שפּעטען: „ז'איז געצייכענט!“
יונגלעך פליסטערן: „ס'איז א חן!“...

און עס פליסט דער באָבעס שטימע,
ווי א וואַסער, ווייכער שוים:
„ס'האָט דיין מאַמע זיך פער'חידוש'ט
אויף א רויטען קאַרשען־בוים

און זיך אָנגעכאַפּט בײַם בעקעל,
טאַקי גראָד די לינקע באַק, –
ביסט איהר, קינד-לעב, אונטער'ן האַרצען
נאָך געשלאָפען גאַנץ געשמאַק...

ליב-זשע, ווי אַ סוד אַ שענעם,
אָט דאָס קאַרשעלע – גאָטס גנאָד...
ס'האָט דײַן מאַמע זיך פער'חידוש'ט
קאַרשען-צײַט אַמאָל אין סאָד"...

ד

דאָס נײַע קלײדעל.

א

„אױ, װאָס כ'שטעה פֿון נײַעם קלײדעל,
באַבע־לעב, זיך אױס:
לױטער העפֿטען פֿאָרנט און הינטען —
צרות, צרות בלױז!

װאָס איך רײַס־אַװעק אַ פֿאָדעם,
הענגט אַ פֿרישער שױן"...
— „נישט בעצאָהלט דעם בעל־מלאָכה
האָסטו שנײַדער־לױן!

טראָג־אַקעגען איהם אַ גאַנצען
נײַעם קאַרבען שׂכר, —
ס'קלײד װעט זיבענפֿאַך בעקומען
נײַעם חן דערפֿאַר.

גערה, בעצאָהל נאָר, שענע טאָכטער,
גיך מלאכה־געלט –
זײַן וועט ס׳קלײד מיט דיר אינאײנעם
אײנס גאָר אין דער וועלט!"

ב

– „איצטער נעדהמט עס זיך גאָר טרענען,
כ׳בלײַב בײַ גאָרנישט באַלד;
כ׳וועל נאָך ווערען איבער׳ן קלײדעל
באָבע, גרוי און אַלט!

כ׳וועל פערגעסען, באָבע־לעבען,
ווי מען זינגט אַ ליד...
און צו קומט מיר, איך זאָל זיצען
טאַקי שטום און מיד,

אַז בעצאָהלט האָב איך דעם קאַרבען
מיט'ן גאַנצען האַרץ?" —
ווערט דער באָבעס פּנים פינסטער,
ווערט איהר פּנים שוואַרץ...

— „שוין נישט אויפהערען זיך טרענען
וועט דאָס קליידעל דיינס
פריהער, ביז עס וועט דער שניידער
טון נאָך טאַקי איינס:

זאָל ער מודה און מתודה
פון בעלעמער זיין,
אַז גענייהט, גענייהט און שבת
ר'האָט אַ שטאָך אַריין!"

די חַלות.

„ווער עס פוילט זיך פלעכטען חַלות,
פלעכטען וועט אַ גרויען צאָפּ"–
יאָגט די באָבע מיך צום מולטער,
כאַפּ איך שטיל זיך פֿאַר'ן קאָפּ:

און דאָס געלע בעקער־מײַדעלע?
חַלות יעדע וואָך – אַ בויד –
אָנגעפלאָכטען אויסגעטאָקטע,
און געבליבען אַלטע מויד!

די הַבְטָחָה.

– „ווער עס העלפט נישט צו דער מאַמען
אין דער קיך, אין שטוב,
דער וועט ווערן אַלע מענשען,
זיך אַליין נישט-ליב,

אז דו טוסט אין קאַלטען וואַסער
נישט די האַנד אַריין,
וועסטו נעגעלעך בעקומען
דיר און לייט צו פּיין:

וועסטו האָבען נעגעל שאַרפע,
ווי אַ ווילדע קאַץ, –
ברויכסט נאָר ווען אָנצורידהרען,
קריגט ער באַלד אַ קראַץ;

אויף דער האַנד, וואָס העלפט דער מאַמען
רידהרעוודיג און פיין,
וואַקסען נעגעל גלאַנציג־ווייסע,
ווי דער מאָרגען־שיין...

העלף־זשע. צו דער מאַמען, מיידעל,
וועסטו האָבן שׂכר:
וועסטו האָבן לאַנג דיין מאַמען,
זיין בעהיט פאַר צער"...

וואו איז, באָבע, דיין הבטחה?
— פרעגט מיין האַרץ זיך איצט —
נידריג אויף אַ האַרטען בענקעל
אָט דיין קינד־לעב זיצט...

און געפלייסט האָב איך זיך תָּמיד,
ווי אַ פלינקע בין;
איצטער אויף דעם שבֿעה־בענקעל
רוה־זיך־אָב פון טון!

און די נעגעל, גלאַנציג־ווייסע
ווי דער מאָרגען־שיין,
וואַקסען מיר אין פלייש אין צאַרטען
אָבל'דיג אַריין...

דער באָבעס זעהונג.

הויבט דער מאָרגען אָן צו שיינען,
טו איך דאַן דער זון צוליב:
כ'זעץ אַרויס זיך מיט'ן תהלים
פאַר'ן שווערכעל פון מיין שטוב.

איינגעבויגען איז מיין רוקען,
ווי פאַר'ן הויז דער קרומער פלויט;
אויף מיין קָרבן־מִנחה־סידור
שיילט זיך שוין די אַלטע הויט.

נאָר השגָחה גיט די באָבע
נאָך אויף אַלעם, ווען זי וויל,
און איך קוק מיט צוויי פּאָר אויגען:
שאַרף און קלאָר זעהט אַלץ מיין בריל!

זעה איך, ווי ביי מיר אין קיכ׳על
איצט אַ שטילע פוסטקייט הערשט
און פערלאָזט איינמיטען קעהרען
ליגט די אַלטע-אַלטע בערשט...

און פון דרויסען, זעה איך ווידער,
קלאַפּט אַ יוד צו מיר אין קיך,
כ׳זעה דעם שטויב פון דער מדינה
זילבערן זיך אויף זיינע שיך;

כ׳זעה: ער שלאָגט זיך מיט דער דעה,
עפּעס יאָגט איהם פון דער שוועל —
און ער געדהט ווי ר׳איז געקומען...
איצט אין מוח ווערט מיר העל! —

ס'מײדעל פלוידערט בײַ דער שכנה,
אין דער קיך אַ פּוסטקײַט הערשט
און פערלאָזט אינמיטען קעהרען
ליגט די אַלטע־אַלטע בערשט...

העלער, העלער שײַנט דער מאָרגען,
העל, אַלץ העלער ווערט אין קאָפּ:
ווער עס ווענדט־זיך־אָב פון קעהרען,
קעהרט פון אידהם דער שדכן אָב!

און געזעהן דאָס האָב איך אײנע,
און פערשטאַנען, און דערפילהט,
ווי מײַן דינסט האָט אין אַ רגע
אידהרס אַנ'אײגען הײם פערשפּילט!

מזל־טוב!

גיסט זי אײַן אַ גלעזעל װאַרמס,
כּשר־קלאָרען שבּת־טרײַ, —
פֿאַלט דער דינסט פֿון האַנד דאָס גלאָז,
האָט זי האַלבע גלעזער צװײ,
שטעהט בעטריבּט אַ מײדעל.

קומט אױף װײַבע זױלען אָן
גראָד די באָבע שטיל פֿון הױף,
זעהט זי שערבלעך — פּאַטשט אין הענד:
— „ס'װעט דאָ זײַן אַ מזל־טוב
הײַנט נאָך, הײַנט נאָך טאַקי!“

זיצט מען נאָכ'ן טשאָלענט זיך,
ס'גאַנצע שטעדטעל פֿאַר דער טיר;

פלידהט אַ מחנה פייגעל דורך,
שטעלט־זיך־אָב דער לופט־שפּאַציר
איבער אונזער הייזעל...

זעהט מען דאָך בעשיינפערליך
חָתן־כַּלה, הונדערט געסט,
ווי זיי זענען אויבען דאָרט
צווישען זיך פערקרוב׳ט פעסט!...
ס׳גאַנצע שטעדטעל שמייכעלט.

נאָר די דינסט קוקט מאָדנע טריב...
ס׳באָבע־לעבען קוועלט און שיינט:
ס׳קומט דאָך איצט אַרויס אויף איהרס!..
ס׳האָט נישט דאָס די דינסט געמיינט,
באָבע, ליבע באָבע!

ד

אין הויף.

זומער־מאָרגען. — פינף אַזייגער
ווערט שוין וואַך דער הויף, —
מאַכט זיך לעבעדיג און לוסטיג;
לויפט מען פּאַשען ס'עוף.

ציהט א יונגעל נאָך אַ מיידעל
ביז צום הינער־פּלעט, —
שענקט ער איהר אַ קוש א צאַרטען,
שענקט ער איהר אַ גלעט.

ריהרט זיך נישט פון אָרט דאָס מיידעל,
ווייסט נישט, וואָס צו טון...
שלאָגט איהר צו דאָס בלוט צום פּנים —
גאַפט די געלע הון...

עסט דעם מיידעלס יונגער רויטעל
אידהר אין אויג זיך איין, –
ווערען אַלע, אַלע אייער
מיט אַ „בלוטס־טראָפּ" זיין!...

דער אַלטער סידור.

אין איין האַנד דער אַלטער סידור, רבי־געלד אין צווייטער,
אויפ'ן שנירעל אָנגעהאַנגען באָמבעלט זיך דער טײַטער, –
פליעגט געפלינק די באָבע לויפען קליינערהייד אין חדר,
קמץ־אַלף, גלייך מיט יונגליעך, חזר'ן דאָרט כסדר.
אלץ וואָלט שוין גאָר גוט געוועזען; נאָר די יונגליעך שלאָגען –
ס'שוטט דאָס קול פון מיידעל־יאָמער הימעל־הויך זיך טראָגען.
ד'האָט אַנומעלט שיער גע'חלש'ט, שיער געוועזען געשטאָרבען
פון די קליעפּ און מצוה־פּעטשלעך, אוי געוועזען אַ חורבן!
נאָר דערפאַר טוט מען אַ ווייבעל אין אַ קייט אַ ברייטער,
מיט דעמזעלבען אַלטען סידור, נאָר שוין אָהן אַ טײַטער,

דורכ'ן שטעדטעל דורכ'ן גאַנצען צו דעם שוהל-הויף פיהרען.
אַי ווי נעהמט דאָס נײַע ווײַבעל מיט אַ שטאָלץ מאַרשירען!
ווײַבלעך שטומען, ווײַבלעך גלאָצען, שעמעוודיגע, שטילע,
אויף איהר מויל, וואָס טוט נישט רוהען פון דער שבת-תפלה,
ווי זי טוט דאָס מיט דעם חזן און מיט קהל צוזאַמען
מיט געבעטען און געזאַנגען צו דער שכינה ל'אַמען.
אין דער שוהל אַ קנאה-שנאה, שוויצען, שטערן-ווישען,
ווײַבלעך האַלטען נעבעך אַלע אין איין בלעטער-מישען...
זי צעפלאַמט זיך און צעדאַווענט שוין אויפ'ס-ניי זיך ווידער:
ז'איז דאָך אין דער הײם פון קינדווײַז אין דעם אַלטען סידור!

אַנטיקעלעך.

אַנומעלט האָבען מײדעלעך דרײַ, שענינקע ווי גאָלד,
מיט טײַערע אַנטיקעלעך זיך זאַלבעדריט געפראָהלט:
„איך האָב אַ שטערען־טיכעלע — האָט אײנע זיך בערימט —
נאָך פון מײַן עלטער־באָבעשי, געקעסטעלט און געבלימט".

„איך האָב אַ ציטער־נעדעלע — די צווײטע האָט שטאָלצירט —
נאָך פון מײַן עלטער־באָבעשי, מיט דימענטלעך פערצירט".
און נאָר דאָס דריטע מײדעלע האָט שטיל אין זיך געלאַכט
און שטיל דאָס שויבען־טירעלע פון אַלקער אויפגעמאַכט:

„דאָס טײַערסטע אַנטיקעלע פערמאָג איך אײנע נאָר —
די עלטער־באָבעשי אַלײן פון איבער הונדערט יאָהר!"

דער קדיש.

צווישען קברים פון געבענשטע מצמעס,
פול מיט גרעזער שפראצענדיגע, קלארע,
שלאגט עס אב דאס גרויע, גאלע בערגעל, –
ליגט די שלאנקע, מיידעלשע עקרה.

ליגט זיך שטיל דער שלאנק-געשניצטער קערפער
מיט זיין מוטער-דורשט דעם גרויסען, הארבען;
זעהט זי אלץ, וואס טוט זיך איבער'ן קבר –
וויל אין גרוב איהר בענקשאפט אויך נישט
שטארבען.

זעהט זי, ווי אין גרויסע וואַסער־קאַפּליעס,
וואָס בעווייינען ס'קבר און בעטראַפען'ס,
לעזט־זיך־אויף אַ נעבעל־זייל אַ בלייכער,
גראָד דעם גאָלען בערגעלע צוקאָפּענס.

גיסט איהר ווער אַ שלאָכצענדיגען קדיש
אין די שטילע, טויטען־שטילע אויערן:
ער — אין וויסטען קבר אויסגע'חלומ'ט,
קיינמאָל נישט געבוירען...

א מאמע ג׳האט קדישים דריי...

א מאמע ג׳האט קדישים דריי,
אברהם, יצחק, יעקב
געגעבן נעמען זיי.

און תמיד דהיימליך, פרום און ליב:
אברהם, יצחק, יעקב
געקלונגען האט די שטוב.

די מאמע איז געווארען אלט,
פערבלידהט מיט יעדן אבר,
פערוועדהטאגט, מאט און קאלט;

נאר שען און יונג געבליבען ס׳קול,
בעוויל די אבות לעבען
איהר אייביג אויפ׳ן מויל.

דעם קַמצנ׳ס שטוּב.

צווישען וועגען ווילד פערוואַקסען,
ווענט פערהויקערטע פאַר שאַנד,
מיט געלעהמטע הענד צוּם געבען
וואוינט דער קַמצן פוּן דעם לאַנד.

איינמאָל נאָר אין שַבּת־שירה
שיט ער ברויזען אין דער גאַס,
פייגעל שלייפען זיך די פּיסקעלעך –
פּיקען? חָלִילָה וָחַס!

ס׳שטעהט ביי אונז אין אַלטען סֵפר
מיט׳ן איינגעקנייטשטען ראַנד,
אַז אַ פויגעל וועט נישט פּיקען,
וואו עס הערשט אַ קאַרגע האַנד...

לאַנג פערוואָרפען איז דאָס סֵפֶר
און דער קָמצן שוין אין גרוב;
מיט אַ גרויסען, ברייטען בויגען
מייַדען פייגעל אויס די שטוב.

דעם חזנ׳ס בענקשאַפט.

אַמאָל אין ראש־חודש ביים שטענדער ביים פענסטער
פערפעהלט האָט דעם שוהל־כעל איהר שענסטער,
איהר זינגער, דער חזן — אַ מענשליכע סיבה:
ר׳זיצט שבעה אין טראַכטונגען טריבע.
פערשטערט איז איהם דאָסמאָל ראש־חודש, פערדאָרבען:
אַ נפש פון הויז איהם געשטאָרבען...
ער זיצט אין זיין ווערה אַ געגליווערטער, שטייפער
און בענקט נאָך דערצו צו דעם ספר,
צום ספר אין סאַמעטען־פאַרביגער הילע
בענקט פלאַמיג דער הייסער בעל־תפילה. —

די שוהל האָט צעברומט זיך מיט הײליגע טענער,
אַלץ העכער, אַלץ הײליגער, שענער,
און פּלוצים — דער כאָר הויבט־זיך־אָן צו פערשוועכען
און טרײסלען, און שפּאַלטען, און ברעכען...
אָ גאָט! ס׳ספר נידערט פון אָרון־הקודש
און שוועבט, און פערלאָזט אין ראש־חודש
די שוהל, און נעדרמט מיטציהען אַלע און טראָגען
צום אָבל, וואָס בענקט אין זײן קלאָגען...

פון דענסמאָל געוואָרען אַ הײליגער ענין,
ס׳זאָל דאַוונען בײם אָבל אַ מנין.

אַ שַׁבת-גרויל.

שטום געלעגען איז אַ מידער
שַׁבת-פרידען אומעטום,
און דער לויפט אַ שַׁבת-ניגון
איז געגאַנגען ציטריג אום.

פלוצלינג בלאָזט אַ ווינד אַ קאַלטער,
ס'וואַקסט אַ יאָמער, גרויס, אַלץ גרעסער:
ס'האָט אַ יוד געקוילעט ס'וויַבעל
מיט דעם שַׁבת-מוציא-מעסער!...

דעם זיידעס שבועה.

אַרום דעם צעהנטען תּמוז,
דעם טאָג, ווען ר'האָט געיעהרט זיך,
האָט זיך דעם זיידעס וועהטאָג
פערגרעסערט און געמעהרט זיך.

דער רופא איז געקומען,
פערצויגען שטרענג די ברעמען, —
מען זאָל נאָר זעהן וואָס גיכער
דעם פוס אַראָבצונעהמען!

דאָך ער — ער שווערט אַ שבועה:
ביים טאָג, וואָס ר'האָט געיעהרט זיך:
קיין איינס פון אַלע גלידער,
צווייהונדערט אַכט־און־פערציג,

וואָס גאָט האָט איהם בעשאַפען,
וועט ער נישט לאָזען מינערן –
און בעסער וויל ער שטאַרבען,
אײ ס'לעבען זיך פעראומערן!

* * *

דער זיידע איז געשטאָרבען,
שוין ס'לעצטע מאָל געיעהרט זיך
מיט אַלע זיינע גלידער –
צווייהונדערט אַכט-און-פערציג...

נאָך תּשעה־באָב.

כ'בין אַ קינד געווען, — פערצעהלט די
באָבע־לעב, — אַ קליינטשיק מיידעל;
ביי'געוואוינט אַ שטאָלצען מנהג
האָב איך אין מיין אָרים שטעדטעל.

תּשעה־באָב, שוין מוצאי־תּענית,
ס'לויפען מאַנסביל, ווייבער, קינדער,
יעדעס נפש מיט זיין קינדה —
לויפט מען אויף די גרויסע וואונדער,

אויף דער נאַכטליך־שוואַרצער לאָנקע..
און מען וואַרפט צונויף די קינדה'ס —
און עס שלענגעלט זיך אַ פלעמעל,
גאָר אַ קליינטשיקס און אַ דינעס...

נעהמט מען פרישען פעך דערגיסען
צו דעם באַרג פון קינה'ס, איכה'ס –
מאַכט זיך צווישען ערד און הימעל
באַלד אַ פייערדיגער שיכור...

שטעהט מען, קוקט מען אויף די וואונדער:
וואָס מיר זענען, וואָס מיר קענען,
ווי אַזוי אין פעלד אין ריינעם
טוט דער וויסטער גלות ברענען!...

ווייט אַרום האָט זיך דאָס פייער
אין די דערפער אָפּגעשלאָגען...
פון דער לאָנקע האָט אַ נאַכט-ווינד
אונז צוריק אַהיימגעטראָגען –

איבער סעדער, איבער גערטנער
צו א ליכטיג-נייעם מאָרגען:
נישט געוואָלט אויפ'ס יאָהר מיין שטעדטעל
זיך מיט קינד־ה'ס פריש פערזאָרגען!

צום „בעשוי".

די באבע פארט „שויען". פארטאגס. א געקאך, —
מען טראגט צו דער קאטש אידער די קופערלעך נאך;

דער מארק האט געווינקט זיך מיט קליים און מיט קראם
און ווינשט אידער א שענעם, א ברייטען ווילקאם!

געמאכט שוין, מיט מזל, א צוויי-דריי וויארסט אקס —
דער באבעשיס פנים ווערט רויט-געלער וואקס...

זיך אומקערן וואלט נאך געוועזן כדאי:
פערגעסען דעם עיקר! צום גוטען הלואי!

די שעכטעל מיט זיידענע שטרענדלעך פערפולט —
צו פרובען ביים „שויען" דער כלה׳ס געדולד!...

דערווייל האט אין דרויסען פארנאכט זיך געמאכט,
וואס חלומ׳ט א באבען אין גאט׳ס א פארנאכט.

ווען ס'קאַטשעל פליהט שנעל צום „בעשוי", ווי אַ באַהן?

. . . .

. . . .

אין אויסגעצעהלט שטעהט שוין דער טיש מיט נָדן,

פון צעהנדליגער ליכטלעך בעשטראַהלט און בעטריפט,
שוין ליגען די תּנאָים גע'חַתמ'עט, פערבריפט.

געהאַרטעוועט פלוצים ווערט ס'האַרץ ווי אַ שטיין:
די תּנאָים זיי רייסען ביים לייענען זיך־איין!

די תּנאָים – געשריבען אין נחת, אין פרייד –
ווייזט־אויס, ווערען אָבגעהן אין טרעהרען, אין לייד..

ד

אַ פרימאָרגען.

יעדען מאָרגען ווערט די באָבע
וואַך אינאיינעם מיט דעם האָן:
ס'איבערשמועסען די חלומות
הויבט פון ערשטען קריי זיך אָן.

– „ס'יונגוואַרג איז אויף ניס געגאַנגען,
אויף מייַן קינד־לעב צווישען זיי" –
נעהמט זי היינט אַ טרוים דערמאָהנען,
בריהט־זיך־אויף דעם ליפע־טהיי.

„יעדער וויל די זכיה האָבען,
טרעפען אויף דער פרוכט אַמאָל,
וואו צוויי ברוינע ניסלעך ליגען –
ביידע אין אַ שותפות־שאָל...

וואַסער מיידעל טרעפט פון אַלע
אויף דעם קליינעם ליבעס-פּאָר –
וועט מיט דעם בעשערטען נעסטען
אין איהר הייזעל שוין אויפ'ס יאָהר"...

. . . .

– „ס'קינד-לעב האָט די נוס געפונען,
זי פון אַלע ג'האַט דאָס גליק!" –
(אוי, ווי ווערט די באָבע מונטער,
און אויף גוט שוין רעדעוודיג).

„ס'פינקעלט מיר אַזש פאַר די אויגען...
טאַטע-פּאָטער, כ'האָף און כ'האַר!
ס'קינד-לעב לאַכט און גליהט ווי צונטער, –
ס'איז מיין חלום נישט קיין נאַר!"

און די באָבע שטראַהלט און לויבט זיך,
קריגט וואָס מעהר איהר חָלום ליב...—
און דער ליפּע־טהעע פערשמעקט אונז
אין דער לענג און ברייט די שטוב.

דער נאַשער.

אונזער קעכין שרייַט און רודערט,
ליאַרמט, ווילדעוועט און רַעש'ט—
עמיץ האָט איהר פוטער־קוכען
פון דער פאַן אַרויסגענאַשט.

קוקט מיך אָן מייַן באָבע־לעבען
מיט דעם מילדען אויגען־גלאַנץ:
—„אייַנגערעגענט וועט דיר ווערען,
טאָכטערשי, דייַן חופּה־קראַנץ!“

. . . .

און ווען מ'האָט געפיהרט מיך—כּלה—
צו דער חופּה מיט מייַן פרייַנד,
האָבען מענשען שטיל געשמייכעלט,
אָבער וואָלקענס שטאַרק געוויינט...

נאָר איך בּין דיר, רעגען, מוחל:
אין דעם גרויסען חופּה־טאָג
נישט פערשעמט געטאָרט האָט ווערען
מיר מיין באָבּעס אַלטע זאָג.

פרילינג־שבתים.

עס קומט פון גן־עדן צו פליען
אַ זיס, אַ מחיה׳דיג ווינדטעל...
הויב־אונטער די הענד פאַר די אויגען,
בענטש, באָבעשי, אונזער געזינדעל!

קום רוהיג אַרויס אויפ׳ן גאַנעק,
הער, זיידעשי, אויף זיך צו פעלצען –
דער ווינד האָט היינט מורא צו בלאָזען,
די שבת־ליכט זאָלען נישט שמעלצען.

ד

די שבת־ליכטעלעך.

איצט ביסטו שוין אַ ווייַבעלע
ביז הונדערט צוואַנציג יאָהר, —
איצט נאַ דיר שבת־ליכטעלעך
און לייַכטערלעך צוויי פּאָר.

אין „קורצען פרייַטאָג‟, ווייַבעלע,
געדענק, אַפּילו דאַן
צינד־אָן בעצייַטענס ס׳ליכטעלע,
נישט עובר־זייַן דעם זמן!

צו גאָט בייַ שבת־ליכטעלעך
בעט שטיל און הייס ביז־גאָר;
פערשטעל, ווי ס׳קומט, די אויגעלעך,
נאָר זעג נישט אָב די האָר.

און לאָזט אָפּ זיך פֿון הויז
אַמאָל סוף־וואָך אַוועק, —
געדענק, די שבת־ליכטעלעך
נעהם־מיט, נעהם־מיט אין וועג!

קאָנסט בלײַבן נאָך אין רײנעם פעלד,
אַליין אין ברײטען רוים...
טריף־אָן די שבת־ליכטעלעך
אין דרויסען צו אַ צוים.

די ברכה.

צעהל איך, צעהל איך זײַנע בריוולעך׳
בריוועלעך אַ סך;
צופּט די באָבע מיך בײַם אַרבעל:
— „לאָז זײַ, לאָז געמאַך!

אויף געצעהלטע זאַכען, קינד־לעב,
רוהט קײן ברכה נישט!״ —
האָב איך ווידער אין אַ מיש־מאַש
זײַ צונויפגעמישט.

לאַכט דאָס האַרץ בײַ מיר אין־דרינען
האָפּערדיג און שטאַרק, —
צי דען קאָנען זײַנע בריוולעך
ווערען קנאַפּ און קאַרג?...

. . . .

יאָהרען פליהען. בלאַסער, ווייַסער
פאַר דער קאַלעך־וואַנד
וועג איך ס'פּעקעל אַלטע בריוולעך
אין מייַן שמאָלער האַנד...

ליגט דאָס פּעקעל אויף דער האַנד־פלאַך
ווילד צונויפגעמישט;
לייַכטער איז עס נישט געוואָרען,
שווערער — אויכ'עט נישט!

אוי, ווי ס'ווערען פלוצים האַרטליך
אויף מייַן קאָפּ די האָר...
ניין, ער האָט מיך נישט פערגעסען,
באָבע־לעב, נישט־וואָהר!

ניין, ער האָט זיך נישט געביטען, –
הויבט זיך גאָר נישט אָן!
כ'האָב נאָר, צעהל'ענדיג די בריוולעך,
ד'י ברָכה אָבגעטאָן..

אין דער פרעמד.

קלאָג איך זיך דאָ־ווען אין בריוועל:
„ברויט פון טאַש, די לעצטע ברויז,
וואָס איך פלעג מיר אָבצושפּאָרען,
גנב'עט מיר די פרעמד אַרויס!

אוי, אַנ'אומגליק, באָבע־לעבען:
אין הו־הא דאָ, אין דער פרעמד,
מוז שוין אונזער־איינס פערלירען
וואָס ער האָט – פון לייב דאָס העמד!"...

קומט דיין תשובה, באָבע־לעבען,
ווערט מיר פלוצים אַלצדינג קלאָר:
„ביסט צו תשליך נישט געגאַנגען
אין דער פרעמד צום אָנהויב יאָהר;

זענען אָנגעפּאַקט די ט אַ ש ע ן
מיט עֵ ב ר ו ר ט, ווי מיט בליַי –
וויל שוין, קינד־לעב, עפּעס־אַנדערש
נישט דערהאַלטען זיך אין זיי!"

אַ בריוועלע דער באָבען.

ווען כ'האָב זיך פאַר מײַן שטעדטעלע
צום לעצטען מאָל פערנײַגט,
דאָ האָסטו מיך, מײַן באָבעניו,
גאָר ברײַטליך אײַנגעצײַגט...

אַרײַנגעלעגט אין קלומעקעל,
פערפּאַקט, בעוואָרענט גוט —
צעהן נאָדלען, זיבען שטרענדלעך גאָרן,
אַ שער, אַ פינגער־הוט.

— „נְשָׁמה מײַנע, — זאָגסטו שטיל,
מיר גלעטענדיג ס'געזיכט —
געדענק, וויבאַלד עס לעכערט זיך,
טו־אויס דאָס קלײד, פעררריכט!

נישט זאָל קיין מענשענס האַנד אויף דיר
פערגײהען, קינד־לעב, ס׳לאָך:
דער שׂכל ווערט פערגײהט, פערשפּאַרט,
פערשטאָפּט אַזויערגאָך!

בעקומען קאָנסטו, כּשר קינד,
אַ קאָפּ אַזוי טעמפּ, אַזוי שווער —
און פאָהרסט דאָך ווערען קלוג און קלאָר
דו פאָהרסט דאָך אין די לעהר״...

איך האָב זיך דאָ אַרומגעקוקט
איצט, באָבע־לעבען מיין, —
וואָס אָנבעלאַנגט דאָס קעפּעל מיינס,
טאָ קאָנסטו רוהיג זיין.

קײן האַנד, קײן דרים װעט נישט אױף מיר
פערכאַפּען דאָ אַ לאָך:
יעדװעדער לעבט פאַר זיך אַלײן, —
הו־האַ! אַ װילד געקאָך!

און טײלמאָל נאָר דאָ װער איך שװאַך,
און ס'האַרץ טוט ביטער װעה,
אַז קײנעם, קײנעם גערהט נישט אָן,
צי אָבגעריסען כ'געה!...

דער שלוקערץ.

ניין, נישט פּשוט איז מיין שלוקערץ, —
ערגעץ, קינד־לעב, ווייס צי נאָהנט,
ווערט דער נאָמען פון דיין באָבען
היינט אַ גאַנצען טאָג דערמאָהנט.

אָפשר מאַכט אַ מונטער מיידעל
איצט אַ טענצעל און געדענקט
מיך צום גוטען: כ'האָב אַנומעלט
ס'קרומע פּיסעל איינגעלענקט;

אָפשר וואו אַ האַרץ־חלשות
און מען גיסט דער באָבעס זאַפט
צווישען ליפּען אויסגעבלייכטע
צו רפואה און צו קראַפט.

ניין, נישט פּשוט איז מיין שלקערץ, —
ערגעץ, קינד־לעב, ווייט צי נאָהנט,
ווערט דער נאָמען פון דיין באָבען
הייגט אַ גאַנצען טאָג דערמאָהנט...

אָפשר טוט אַ פרומער רבּי
איצט דיין באָבען מזכיר־זיין;
אָפשר — נישט בעשעה'ט זאָל ווערען —
אָפשר גאָר דער טויט אַליין!...

דיין לעבען.

טײַלמאָל, ווען אַ שטיפיג לופטעל
אונז דער וואָנט ברענגט —
זעה איך עפעס, אַ פער'צער'טע,
ס'ציטערט... ס'ציטערט... ס'הענגט...

הויך אין לופטען שוועבט אַ הערצעל,
גאָר אַ דינטשיקס, קליינס,
און אויף איהם, אָ באָבע ליבע,
הענגט דאָס לעבען דיינס!...

און אַז כ'זשמורע־צו די אויגען,
באָבע ליבע — דאַן
אוי, ווי זעה איך גוט דאָס הערצעל,
אַז עס איז פאַרהאַן...

הײַנט, װען נאָך אַ שטיפּיג לופּטעל
זיך מיט איהם צעשפּילט, –
װערט דער הױך פֿון מײַנע ליפּען
מיר פֿאַר שרעק פֿערקיהלט!

אַהנסטו װאָס־עס־איז אַזעלכעס,
שמײכעלסט לאַנג, פֿערבענקט –
זעה איך עפּעס, אַ פֿער'צער'טע'
ס'ציטערט... ס'ציטערט... ס'הענגט!...

דאָס יאַגדע־פּלעקעל.

„ניין. נישט לאָזען וועט שוין ס׳פּלעק׳על,
– גיב איך שווער אַ קרעכץ –
אָפּגעקלאָגט שוין ס׳חלה־דעקעלע:
יאַגדעס־איינגעמאַכץ!“

שטעהט, ווי אין אַ טרוים, פּערל־וירען
ס׳באַבע־לעבען גאַנץ, –
לאַנגע רינגעלעך אין די אויערן
קריגען מאָדנעם גלאַנץ...

– „ווען עס וועט דער דרויסען אויסזעהן
טרויריג, גאָל און קאַלט,
ווען די לעצטע יאַגדע אויסגעדהן
וועט אין טיפען וואַלד;

ווען דער הערבסט די ברוסט וועט קלעמען
מיט זײַן לעצטען גריס, –
וועלען יאַגדעס מיט־זיך נעה־המען
דאָס, וואָס זײַערס איז...

וועט דײַן פלעק׳על געלבם ווערען,
קינד־לעב, שטיל, פאַרטאָגס,
אין אַ טאָג אַ כמורען, שווערען, –
איך, די באָבע, כ׳זאָג׳ס״...

* * *

דרויסען בלאָזען קאַלטע ווינדען,
ציהט א רויער רויך, –
ס׳פלעק׳על איז מיר לאַנג פערשוואונדען
און די באָבע אויך!

די צוואה.

„גוטע נאַכט אויף דיר, מײַן שטעדטעל,
און אַ גוטען תּמיד!..
צי עס רוישט פון בוים אַ בלעטעל?
צי גאָר זינגט דער אומעט? –

שפּעט. עס רוהען אַלטע טרעפּען,
ס'קרעכצט שוין נישט קיין שטאַפּעל;
ס'נעהמט דער טויט די אויגען קלעבען,
כ'זאָג אַ לעצט „המפּיל“...

לייענט מײַן צוואה - צעטעל
מאָרגען אַזהן אַנ'אומעט:
פון דעם האָלץ, וואָס כ'האָב מײַן בעטעל,
שטעלט אין שוהל אַנ'עמוד.

ווּעט איהר מאָרגען מיך בעגראָבען,
נעהמט, צעהאַקט מײַן בעטעל
און גיט־מיט דאָס האָלץ דער באָבען
אויף אַ קבורה־ברעטעל".

* * *

לאַנג פערפוילט איז ס'קבורה־ברעטעל,
ס'שטעהט ביז־איצט דער עמוד...
גוט־נאַכט אויף מײַן באָבעס שטעדטעל
און אַ גוטען תּמיד!

אָבגעהויבען ליגט די באָבע...

אָבגעהויבען ליגט די באָבע
אויף דער קאַלטער דיל...
ס'קומט-צונויף זיך די מִשפָּחה,
קרובים, קרובות פיל.

און פון קליינעם ליבען הײַזעל
ווערט אַ טרויער-הויז...
האַלב-פערמאַכטע טויטע אויגען,
ווען קוקט איהר אויס?

עפּעס קלינגט אין מיר אַ ניגון
פון אַנ'אַלטער צײַט –
רייד געזונגענע-געזאָגטע,
דײַנע, באָבע, רייד!

„נאָך כּל־זמן ר'איז נישט בעגראָבען,
זײַ־זשע װיסען, קינד,
זעהט ער, זעהט דער מת נאָך יעדען
פֿון זײַן הויז־געזינד"...

אַבגעהויבען ליגט די באָבע
אויף דער קאַלטער דיל;
װאָס־אַמאָל קומט־צו אַ קרוב,
בעט מחילה שטיל...

ליכטער שפּרײַטען־אויס אַ רינעם
װעקסענעם געריך.
יעדען, יעדען זעהט די באָבע
אונטער'ן שװאַרצען טוך...

דאָס רינגעל.

„קיינמאָל זאָלסטו עס נישט אויסטון,
נישט אין פרייד, אין נויט,
סיידען אַז דו וועסט זיך וואַשען
צו אַ שטיקעל ברויט"...

כ'טראָג עס, כ'טראָג עס, ס'קליינע רינגעל,
ס'שטיינדעלע דיין בלאָה'ס —
זיך צו וואַשען, באָבע־לעבען,
איז נישטאָ צו וואָס...

אָבער אָסור, באָבע־לעבען,
צי דער תָּענית אַרט;
אַלא וואָס — דער שלאַנקער פינגער
האָט מיר אײַנגעדאַרט...

נאָר דערפאַר האָב איך דאָס רינגעל
ווי צוואַנציק געשווינט, —
נישט פערבלאָנדזעט האָט מיין פיסעל,
וואו דער מלווה וואוינט!

זיך צו שיידען פון דעם רינגעל
טראָגט דאָס האַרץ נישט אויס...
ענגער, ענגער ווערט דאָס לעבען,
און דאָס רינגעל — לויז.

גוט־וואָך!

ווימעלט מיר דער שבת־הימעל
פול מיט וואָלקען, גרויע און ברוין, –
שטעה איך מיט דעם גוט־וואָך־ליכטעל:
טאָר מען נאָך נישט, אָדער שוין?...

קנוילט פון שאָטען זיך מײַן טויטע
באָבע מיט אַ שטומען וואונק:
„איצט, אין טונקעל־שעה פון שבת,
וואַרף אַרײַן דעם ערשטען פונק!“...

און צעפליסט מיר מיט דעם שבת,
אײַ עס הויבט־זיך־אָן ס'געיעג...
צינד איך אָן דאָס ציטערדיגע
מזל פון די זיבען טעג...

. . . .

גוט־וואָך!... כ'שטעל זיך דיר אקעגן,
ווי די באָבע הייסט,
מיט אַ פרײַען העלען פּנים,
ליכטיג, אויסגעלייזט!

כ'טרייסעל־אָב פון מיר די דאגות
צו דער פולער וואָך;
כ'שפּריץ מיט פרישקייט, ליבער שבת,
כ'שפּריץ מיט טוי דיר נאָך!

לאַך, מײַן האַרץ, אָ לאַך וואָס טיפער,
פאָלג דער באָבעס מיין, –
ווערט די גאַנצע וואָך אַ שטאַרקע,
אַ בעהאַרצטע זײַן!

כלה-יאָהרען.

וואַלד־מיידעל.

פידער איך מיר אַ ליבע מיט אַ בוים אַ שלאַנקען,
זיץ איך אויף מיין בוימעל, שטילטשיק, אין געדאַנקען.

פאָדלען האָט מיין ליבסטער, מיך וועט ער נישט שטעכען,
כ׳זאָל אפילו טויזענד צווייגלעך איהם צעברעכען!...

געהט פאַרביי אַ חברה מיידלעך מיט חתנים,
גאַפען זיי און לאַכען פון געזעס פון מיינעם;

שפאָטען זיי און רופען: „קום מיט אונז שפאַצירען,
ביסט דאָך אָהן אַ חתן — וועסטו ס׳רעדעל פיהרען!“

לאַכען זיי און רופען, שרייען זיי און שאַלען, —
בין איך, טענען־בוימעל, דיר אַראָבגעפאַלען!

צעהל איך מיר די בײַנדלעך, צי איך האָב נאָר אַלע...
בײַגעבוירען, וועלדעל, איז זי דיר, דײַן כּלה!

אָטעמען די בוימער, ווי בעגליקטע מענשען,
רוישט פאַר מײַנעטוועגען הויך אַ גומל־בענשען...

בײַם טײַטש־חומש.

אױ, װ׳אַ װאױלער שַדכן
אָ ל י ע ז ר איז!
אױ, װאָס גאָלד און זילבער
װאַרפט ער איר צו פיס! –

נײַן, גענוג שױן, מײדלעך,
ס׳טײַטש־חומש געלײ׳נט:
עפּעס יאָגט אַרױס מיך
אין דער נאַכט מיך הײַנט.

ליכטיג איז די בענקשאַפט,
טונקעל איז די נאַכט, –
לאָזט צום גליק אײַך, שװעסטער,
זילבער־העל צעלאַכט!

שאָטענס האָט דער אָוונד
שוּרוּת׳ווײַז צעשטעלט...
אפֿשר וואַרטען שלוחים
אויך אויף אונז אין פֿעלד!

העט די ווײַטקײַט ציטערט,
צוקט און בליצט, און רופֿט, –
צירונג גאָלדענס שימערן
זעה איך אין דער לופֿט...

לאָזט צום גליק אײַך, שוועסטער,
זילבער־העל צעלאַכט:
רבֿקה׳ס שטערן שײַנען
ווערט די גאַנצע נאַכט!

אֶסתּר הַמַלכּה.

קלאַפּט און רוישט דער גרעגער,
מ'הערט אַ וואָרט קוים־קוים, —
נישט פּערט'בען וועט איהר,
מענשען, מיר מיין טרוים!

ס'פּאַלבּט מיין סיצען־קליידעל
זיך אַהער־אַהין –
ס'ווערט דערפון אַנ'עכטער
ברייטער קאַרמאַזין...

ס'שמאָלע רויטע בענדעל,
וואָס פערשלייפּט מיין צאָפּ,
גערמט מיר קרוינען דהערליך
שאַרלאַך־רויט דעם קאָפּ;

עפּעס ווערט מײַן פּנים
חנ'עװדיג און שװאַרץ...
װי די מלכּה אסתּר! –
שמייכעלט שטיל מײַן האַרץ.

און כ'בליד־אויף אין שענקײַט,
און מײַן חלום אויך, –
מלכּה בין איך, מלכּה!
און פאַר מײַנס אַ הויך

גיט אַװעק דער מ ל ך
איצט אַ האַלבען לאַנד, --
כ'בין די מלכּה אסתּר
אונטער'ן פּורפּור־באַנד!

פֿאַר דער טיר.

וועז דער טאָג איז הייס,
ווערט דער דורשט אַ קרענק, –
שיקט מען מיך איין ברייז,
שיקט מען מיך אין שענק.

בלייב איך אויף אַ ווײַל,
כ'שמועס פֿאַר דער טיר...
אונטער דער פֿאַטשײַל
שוימט דאָס פֿלעשעל ביר.

האָב איך זיך פֿערזאַמט,
ס'איז דאָך הייס צו געהן;
פֿיהל איך, ס'בעקעל פֿלאַמט...
ווער איך ביילדיש שעז!

און איך, מיידעל, איך
אין שידוכים שטערה;
מיינט מען ס'געלד, נישט מיך –
איז מיר אָך און וועה!

שאַ... פון יענזייט פּלאָט
לאַכט זיך עמיץ אויס, –
אונטער'ן טוך מיט שפּאָט
שיסט דאָס ביר אַרויס!

דאָס רויטע קליידעל.

פלעגט דער ליבער זומער אָנצוקומען –
ווײַסלען זיך די קליידלעך העל און מילד;
איך נאָר איינע געה, ווי אויסגענומען,
אין אַ רויטען קליידעל אײַנגעהילט.

ס'איז אַ זכורת דעם קליידעל אויסצוזוכען:
געה איך מיר אַמאָל אין גאַס אַרויס,
מוז איך, מעשה־שטן, זיך פערקריכען, –
קוקט מײַן באָבע זיך די אויגען אויס...

כ'האָב אַ באָבעשי, כמעט אַ בלינדע,
ווינקט מײַן קלייד צו איהר ווי רויטע מאָהן;
צום אַוועקגעהן בין איך אַ געשווינדע,
נאָר דער צוריקוועגס קומט מיר שווערליך אָן...

פלעג איך זיך פערשפילען, צוצוקלעבען
דרויסען, נאכצוגאפען יעדער פודהר,
מיט א בוימעל זיך אין אײנס פערוועבען–
זיצט ביים שוועל די באבע, בענקט צו מיר...

ביז א שמעטערלינג א גרויסער, רויטער
לאזט פון ווייטענס צו איהר אויג זיך זעהן, –
שטראהלט דאן אויף איהר בליק, דער האלב שוין
טויטער,
קאן די בלינדע מיר אקעגענגעהן.

דאָס טירעל.

ביי אונז אין דעם שטיבעל איז אַלצדינג געפּאַסט,
כאָטש נעהם און פערבעט מחותּנים צו גאַסט!

דער טאַטע – אַ מײַסטער אין איטליכען פאַך,
טאָר טאַקי קיין שינדעל נישט פעהלען אין דאַך.

די לאָדען אין דרויסען פערקלאַפּען זיך פיין,
קיין שפּאַלט טאָר אַוודאי אין קוימען נישט זיין.

איין זאַך נאָר, איין זאַך, וואָס זי לאָזט נישט צו רוה:
דאָס טירעל, דאָס טירעל געהט קיינמאָל נישט צו!

דער קלאַפּ-שלאָס האָט אין-זיך אַ קאַליעדיג האַרץ
אַזוי ווי זיין צורה – פערזשאַווערט און שוואַרץ...

די אַנגעל צעסקריפּעט זיך הײזריג און בײז,
אַזוי אַז פערציטערט בלײַבט ס'גאַנצע געהײז!

* *
*

אַ שענער פריהמאָרגען, די זון האָט געבלענדט, –
דאָס טירעל צעטראָגען בעוועגליכע הענד...

איך שטעה, אַ פערפלאַמטע ביז טיף, ביז צום בײן,
שדכָנים... זײ רײַסען דאָס טירעל אונז אײַן!

חלומות.

איך בין א קינד א הויז-געליבטעס
און האב געחלומ׳ט ליכטיג, ליב:
די מאמע נייהט א חופה-קליידעל,
דער טאטע בויט פאר מיר א שטוב.

אוןווידער האט זיך מיר געחלומ׳ט:
א גרויסע, קאלטע טרויער-שטוב;
די מאמע זיצט און נייהט תכריכים,
דער טאטע גראבט אין דרויסען ס׳גרוב...

איך בין א קינד א הויז-געליבטעס
און האב געחלומ׳ט ליכטיג שען:
די מאמע באקט דעם סעודה-קוכען,
דער טאטע קעלטערט חופה-וויין.

און ווידער האָט זיך מיר געחלומ׳ט:
אין שאַרבען ליגט צעהאַקט די פלאַש...
און טאַטע־מאַמע זיצען נידריג
און שלינגען שטום אַנ׳אײַ מיט אַש...

אין בעקער־שטוב.

אַ שידוך האָט געמאַכט־זיך —
אַנ'אויסגענומען גליק!
די מאַמע וויינט אין פריידען,
דער טאַטע אויסגעלאַכט־זיך,
פאַר נחת קוועלענדיג:

זיין טאָכטער איז אַ קליינע,
ברוין־חנ'עוודיג און פריש,
ווי יענע ליבע זעמעל,
די שמעקעדיגע, שענע,
פון ווייסען בעקער־טיש!...

היינט מיט אַ בליק אַ נאַסען
בעוועגט זי זיך, ווי פריה'ר,

שטיל צווישען טאַטע־מאַמען –
און ציכטיג און געלאַסען
איז יעדער מיידעל־רידהר.

נאָר איהרע אויגען וואַנדערן,
פערצומערטע און שוואַרץ,
צום טאַטענס אַ געזעלען...
פון איין געבעקס צום אַנדערן...
פערשטומט איז טיף איהר שמאַרץ.

באַלד וועט זיך איבערהאַקען
אַ חָלום היימיש, ליב...
ווער פאַלגט דאָס נישט אַ טאַטען? –
נאָר ס׳האַרץ בלייבט איינגעבאַקען
אין אָט דער בעקער־שטוב...

איבער נאַכט.

וואָס האָט זיך דאָס מיט מײַנע האָר געמאַכט?
געשעהן אַ וואונדער פּלוצים איבער נאַכט:

געווען אַ קנויל אַ בלאָנדער, שווער און האַרט, —
און הײַנט מיט־אײַנמאָל גלאַנציג, גלאַט און צאַרט!

געווען אַ פּלאָנטער, קורץ, געדיכט און ווילד, —
און הײַנט צעפּלאָסען ביז צום קנעכעל מילד,

און הײַנט ווי גאָלד צעשמאָלצען און צעגליהט —
די האָר, וואָס האָבען אויף דײַן האַרץ גערוהט

אויף שוואָמען.

אַ גאָלד׳נער טאָג אין מיטען וואָך —
און וואָס־זשע ברויכען מיידלעך נאָך?
מען געדהט „אויף שוואָמען" קויש ביי קויש;
אַ ראָזע אֵשֶׁת־חַיִל־רויש
ליגט אויפ׳ן מיידעלשען געזיכט...
מען זינגט פון פרייד און זונען־ליכט,
מען רופט־צונויף זיך, זאַמעלט, צעהלט,
דעם פריץ׳ס וואַלד ווערט איינגעטיילט:
מען ווערטעלט זיך, מען שטימט זיך אָב,
אַ נַחלה אויף אַ מיידעל־קאָפּ,
אַ נַחלה וועלדער־איינזאַמקייט...
מען קלויבט צעשפליטערט און צעזייט.
אַ וואַלד מְכלומֶר׳שט לער און שטיל —
און דאָך האַרצקלאַפּענדיג און פול!

אויף שטילע סטעזשקעס ציטערט ליכט,
און איינע קלויבט, און קלאָגט, און זוכט:
„גיב, וואַלד, מיר אַ פּערסמ׳טען שוואַם,
אין האַרצען גאַרט אַ פלאַמיג ים,
ער האָט געזאָגט, געקושט די האָר:
—„איך גיה, נאָר כ׳קום דאָך פונקט צום יאָהר!“—
און היינט לויפּט-אָב דער לעצטער טאָג!
אָ, שטאַרבען אויף דער אונטער-לאָג
פון גרינע וועלדער! אָך, די פּיין...
ער האָט געדאַרפט שוין דאָ צו זיין“...
און פלאַטערדיג פידהלט ס׳יונגע האַרץ
רחמנות אויף זיין אייג׳נעם שמאַרץ,
און סאָסנעס רוישען שטילערהייד...

און אפֿשר, אפֿשר איז נאָך צײַט?
און קומען וועט ער?... אפֿשר גאָר
איז הײַער גראָד אַן „עיבור־יאָהר“?

בריוועלעך.

כ'האָב דיר געשיקט אַ בריוועלע,
אַז ס'איז מיר שלעכט און באַנג;
דײַן ענטפער האָב איך אָפּגעוואַרט
חדשים — לאַנג.

צום סוף קומט־אָן דײַן בריוועלע,
דו שרײַבסט... דו שרײַבסט, אַז ד'האָסט
בעצאָהלט אַ דאָפּעל־מאַרקע,
אַ שטראָף פון פּאָסט!...

דאָס בעגעגניש.

געהסטו שטאָלץ דורך ברייטע גאַסען,
שטעלסטו דאָך מיך אָב,
קוקסטו, רופסטו אויס פער'חידוש'ט:
„גרוי דער מיידעל-קאָפּ!"

—„נאַר דו איינער! אויף אַ טָעות
האָסט זיך אָבגעשטעלט:
כ'האָב געבאַקען בולקעס, חַלות —
ס'צעפּעל איינגעמעהלט!

נאַר דו איינער! כ'בין אַ שוואַרצע,
ראָבען-שוואַרץ בין איך...
כ'האָב געפליקט פיל גענז און הינער
איינגעפעדערט זיך!

כ'האָב, זײַ װיסען, מײַן בעשערטען
כָּל־טוב אָנגעגרײט —
(לאַך איך דיר אַרײַן אין פּנים
מיט אַ װיסטער פרײד) —

אוי, דער יום־טוב ס'אַר אַ גרױסער!
אוי, די געסט אָהן צאָהל!
טײַער, זאָג איך דיר, געװעזען
איז דאָס חתן־מאָל!"...

* * *

אײנס נאָר מוז איך דיר פערשװײַגען:
אַך, מײַן האַרצענס־פּײַן,
װאָס נישט דו, נישט דו געװעזען
ביסט דער חתן מײַן!

דער טשאָלענט־גאַנג.

שערענגעס פולע, ברייט און לאַנג,
עס געהט, עס געהט דער טשאָלענט־גאַנג, —
אַ וואַרע מאַכט! די כּלה ברידהט!
נאָך אין דער לעצטער רגע גליהט
צום טשאָלענט־מלאך אַ געבעט...
געהילט אין דיקע פאַרע געהט
אַ חיל ד י נ י צ ע ס און ט ע פּ.
דער בעקער גאַפּט נאָך פון דער טרעפּ:
דאָס האָט זיין אויווען זיך געריהרט
און אויפ׳ן ו ו ע ג אַרויסשפּאַצירט;
דאָס האָט פערלאָזט זיין טונקלען גרוב
דער אויווען פון דער בעקער־שטוב!
און די, וואָס טראָגען — ס׳קלאַפּט זיי ס׳האַרץ,
צי איז די קאַשע נאָר נישט שוואַרץ...

בּכלל דאָך אָטעמט טיף די לונג
מיט פרייד און גוטער דה אַ פּ ע נ ו נ ג.
נאָר ביילקע'ן כאַפּט ביים האַרץ אַ קראַמף:
זי זעהט, זי זעהט, כאָטש ז'געהט אין דאַמף!
אוי ווער, אוי וועה, וואָס ס'אויג אַלץ זעהט...
דאָרט מיט אַ צווייטער יאָסעל געהט...
דאָרט-דאָרט, ביים סעדעל, שפּרייזען צוויי...
אוי, שלעכט איז איהר – און גוט איז זיי!...
און ביילקע פּרעסט די הייסע שטאַרץ
צום קלעמענדיגען בוזעם-שמאַרץ,
קרעכצט-אונטער, פול מיט וועה, צעמישט, –
צי איז דען ס'האַרץ קיין אבר נישט?...

ביינאַכט.

געדהסטו אויף אַ נאַכט־שפּאַציר,
געדהסט דיר דיינע וועגען, —
דהייסטו הינטער דיר
ס'קייטעלע פּערלעגען...

וואַך איך איינזאַם, טויב־פערמאַכט,
אויף דער טיר אַ קייטעל;
שרעק איך איינע זיך ביינאַכט,
כ'קריג אַ „געגזועז־הייטעל“.

קיינמאָל זיך נישט עקענדיג
נעדהמט דער חושך פליסען,
מיט מיין מוראַ שרעקענדיג
זיך צוזאַמענגיסען...

בלײַב איך אײנע מיט די װענד, —
אױ, װי לאַנג צום מאָרגען!
האָב איך צװישען הױלע הענד
מײַן געשלאָכץ פֿערבאָרגען.

װעט אַמאָל נאָך ליכטיג זײַן,
הײס אַ זון זיך רױטלען, —
װעל איך דאַן פֿאַר דיר אַלײן
ס׳טירעל מײַנס פֿערקײטלען!...

דאָס ליד פון קוימען־קעהרער.

או־הו־הו... אַ ווינד אין קוימען...
כ'הער אַ טרויערדיג געמיט...
כ'הער אַ שוואַרצען, לאַנג שוין טויטען,
קוימען־קעהרערס ליבעס־ליד...

נישט געוואוסט פון גליק צו זינגען,
נישט געוואוסט אַ חוץ נאָר איינס:
שוואַרץ די הענד און שוואַרץ דאָס פּנים, —
ס'איז פערשוואַרצט דאָס לעבען זיינס!

נאָר קוים רידהרען זיך דאָרט אויבען
שוואַרצע קוימען־קעהרער־הענד, —
האָט ביי איהר זיך נישט געראויכערט,
האָט ס'קאַנאָנדעל וואויל געברענט!

אײַנגעליבט זיך אין דעם מײדעל,
אײַנגעליבט זיך ביטער, הײס, —
זי איז יאָ געווען אַ קלאָרע,
זי איז יאָ געוועזן ווײַס!

אוי! זי עקט זיך שיער פון פּחד
פאַר זײַן פינסטערער געשטאַלט...
טרויריק גערעדט א גרוס פון קוימען,
ווען דער צוג־ווינד האָט געשאַלט...

אָ־הו־הו! ווי ר'האָט געררודערט,
אָ־הו־הו! ווי ר'האָט געליאַרעמט, —
זי האָט אונטען טרויריק־שויריג
בײַם קאַנאָנדעל זיך געוואַרימט...

אַ בריוועל.

שוין צײַט מיר אָבצופּאַהרען —
גענוג זיך דאָ געגאַרט:
קיין אויגען־קוק קיין הײַסען
פון דיר זיך נישט דערוואַרט!

געשפּאַנט איז שוין דאָס פורהרעל...
כ'הער טריט פון דײַנע פיס...
דו גיסט מיר־מיט אַ בריוועל;
דו גיסט מיר־מיט אַ גריס —

און פליסטערסט פון א שטעדטעל,
אָהן רעלס, אָהן באַהן, אָהן פּאָסט,
וואו ס'וואוינט דײַן אויסדערוועהלטע
פעראײַנזאַמט און פערלאָזט

די אײנציגע דורך גאָט דיר
פון־אָנהויב־אָן בעשערט...
מײַן זעל, וואָס האָט געליבט דיך
האָט עלענד, שטיל געטרעהרט.

איך פאָהר פאַרבײַ אַ גאָרטען,
אַנ'אַקער, אַ שאָסײ,
דורך וואַסער און דורך בריקען
פאָהרט ס'בײַדעל מײַנס פאַרבײַ.

איצט קאָן איך איהם דערטרינקען,
דײַן הײסען ליבעס־בריוו...
אַ קשיא אויף אַ מעשה –
אַ זומפּ, אַ וואַסער־ריוו!...

איצט קאָן איך איהם פערברענען
דאָ, אין דער ווײַטער וועלט, –
און קנאַקען וועט דאָס פײַער,
און שווײַגען וועט דאָס פעלד...

איך כאַפּ־זיך־צו צום ברײוועל
און כ'שטופּ אַוועק עס שנעל –
און ס'טונקעלט פאַר די אויגען,
און ס'ווערט מיר בלענדיג־העל...

עס געהט, עס פלײַצט פון ברײוועל
אַ ווײַסער כּישוף־גלאַנץ:
פון פײַער און פון וואַסער
אַרויסגעהן וועט עס גאַנץ!

צווישן דעמערן, צווישן טאָגען...

צו דיין ליבסטער, צאַרטער, קלענסטער
קלאַפּסטו שטיל צו איין פענסטער,
דו, געליבטער... טויטער... שענסטער...

צווישן דעמערן, צווישן טאָגען
נעענטסטו צו דיין גרוב מיך טראָגען, –
ווילסט איך זאָל דיך, מת, פערקלאָגען...

דאַן ערוואַכט אַ שטומער שויער
אונטער דער בית־עולם־מויער,
און מצבות ווערן גרויער!

צווישן דעמערן, צווישן טאָגען
נעענטסטו צו דיין גרוב מיך טראָגען, –
ווילסט איך זאָל דיך, מת, פערקלאָגען...

זאָג איך אויס דײַן זינד... דער רוים, ער
חזרט זי פאַר גרעזער, בוימער,
פאַר דעם בית־הקברות־שומר...

ווערט דיר לײַכט דער פון, וואָס כ׳נעהם עס
דאָרט דײַן אָנדענק און פערשעם עס —
אויך אַ טויטער וויל דעם אמת!

אַ היימיש בריוועל.

ווינטער איז געווען אין דרויסען...
אין דער קוך איז הייס;
כ'זיץ און כ'שרייב אידיש פאַר, דער קעכין,
אַלף-בית.

„ווערסט נאָך, גלויב מיר, אַלץ בענקען,
— טרייסט איך ברייטע'ן ווייך —
ווערסט נאָך זיין אַ מענש מיט מענשען
לייטען גלייך".

* * *

ווינטער איז אויך היינט אין דרויסען,
ס'קנאַקט אין גאַס דער פראָסט;
העלע גלעקלעך הער איך קלינגען, —
ס'פאָרט די פאָסט.

ווײַט פֿערזאָגט פֿון נעסט פֿון וואַרמען,
אין אַ פֿרעמדען הויז,
גאַר איך צו אַ היימיש בריוועל, –
כאָטש אַנ'אות!

זיץ איך אין דער פֿרעמד אַ שטילע,
אין געדאַנקען טיף,
אַ פֿערבענקטע, אַ פֿערלאָזטע, —
קומט אַ בריף!...

ברײַנע איז, צו מזל, כּלה,
בעל־הבית'יש פֿײַן, –
און געחתמ'עט אויף די תּנאָים
זיך אַליין!

אויסגעטאָקט דעם גאַנצען נאָמען, –
ווער אים זעהט, דער קוועלט!
וואונדער שענס דערפאַר בעקומען
ח ר ת י מ ה - ג ע ל ט !...

די מאַמע.

גאָר אַ טײַער קלײדעלע
האָט די מאַמע מיר געמאַכט, —
כ'זעה אַ לײַטיש מײדעלע
אין דעם נײַעם קלײדעל אויס.

מיט אַ ליבער מוטער־פרײד
האָט זי זיך צעווינשעוועט:
— „טראָג־זשע ס'מיר געזונטערהײד,
אָבער שוינען שוין עס אָב!

און וועט וואו אין קלײד, בײַם ראַנד,
טרעפען זיך אַ גוואַלדען־ריס, —
מיט אַ פלינקער מײדעל־האַנד
זאָלסטו באַלד פערוועבען עס".

כ'בין געזונט פון קאָפּ ביז פיס,
מאַמע! ס'קלײַד איז אויך נאָך נײַ;
נאָר נאָך דיר דער קריעה=ריס
טאָר שוין צ'ריק נישט ווערן גאַנץ!

עֶרֶב־פֶּסַח.

דער עֶרֶב־פֶּסַח קלאַפּט אין טיר —
אוי, שלעכט איז מיר! אוי, שלעכט איז מיר!
אוי, שווער איז, גאָטעניו, מיר, שווער:
פון האַרץ צום אויג קומט־אָן א טרער,
די טרער איז שטיל, די טרער איז צאַרט,
און דאָס געזינדעל — דרייסט, פאַרשאַרט,
און פרעגען, לאַכען ווערט נאָך ווער! —
און ז'איז שוין דאָ, זי קומט, די טרער!

דער עֶרֶב־פֶּסַח קלאַפּט אין טיר, —
אוי, וואויל איז מיר, אוי, וואויל איז מיר:
כאַפּ, מיידעל, ס'קעפּעל האַרבען כריין —
און רייב, און וויין! און רייב, און וויין!

מַזכּיר נשָמות.

אוי, ווי ענג אין שוהלכעל,
אוי, ווי'אַ גרויס געדראַנג,
און בײַ מיר אין הארצען
אַזוי שווער און באַנג...

אַ געגל'יווערט ווערהטאָג,
אַזאַ טיפע פּײַן,
כ'וויל איך, טאַטע־מאַמע,
איצטער מַזכּיר־זײַן.

אויפ'ן אָרט דעם גוטען
ל'יגט אידהר פרײַ פון פּלאָג, —
כ'וועל איך קומען בעטען
אויף מײַן חופּה־טאָג...

יעדער וועט זיך רעש'ען,
נאָר נישט, על'טערן, איהר!
אַנ'אֵל מָלֵא רַחמים
וועט מען זינגען מיר...

פרעמדע וועל'ען ווײנען
בײם בעזינגען, אוי...
אײ'רע קבָרים נעצען
וועט דער אָוונד-טוי...

אײ'רע קבָרים דריקען
וועט אַ גרויער שטײן —
כ'טהו אײך צווישען אידען
איצטער מַזכיר-זײן.

ד